

30. 3 Days of the Condor, del 2

Det lykkedes ikke for Sydney Pollack at forsvare sine "droit moral"-rettigheder i Østre Landsret, men måske kravet om ophavsmandens samtykke til udlejning kunne bruges til at forhindre, at filmene blev udlejet i pan&scan-versioner? Nej, det mente Retten i Aalborg ikke!

Sydney Pollacks udlejningsret

Jeg har ikke læst hele Sydney Pollacks kontrakt, men det er et kvalificeret gæt, at han ikke har overdraget eneretten til at fremføre filmen for rødhårede mennesker. Hvorfor ikke? Fordi det ville være meningsløst, og det er pointen. Det ville være lige så meningsløst som at overdrage retten til at udleje filmen på video!

3 Days of the Condor var produceret længe før låne/leje-direktivet og længe før udlejningsretten i den danske ophavsretslovs § 23, stk. 3. Tv eksisterede dog dengang, og det fremgår af dommens referat af kontrakten med Sydney Pollack, at han var indforstået med, at filmen blev klippet, redigeret og vist på tv.

Sydney Pollack underskrev kontrakten om *3 Days of the Condor* i 1974, og filmen havde premiere den 24. september 1975. Den første Betamax videobånd-optager blev solgt i USA i november 1975, og i 1976 kom VHS på markedet. Der var med andre ord næppe tænkt på et kommende videomarked, da Sydney Pollack underskrev aftalen med Dino De Laurentiis Company. Måske var De Laurentiis en fremsynet mand, som havde forudset videomarkedet, men der var stadig ingen grund til at bede om Sydney Pollacks tilladelse til at udleje filmen. Ingen lov stod i vejen for, at De Laurentiis udlejede filmen på video. Der fandtes utvivlsomt også rødhårede personer i 1974, men der var heller ingen særlig lov om fremførelse af filmværker for rødhårede. En særlig ret til at udleje filmen på videokassette var nøjagtig lige så meningsløs som en ret til at fremføre filmen for rødhårede, så jeg tør vædde på, at Sydney Pollacks udlejningsret ikke er nævnt i kontrakten.

Ingen overvejede en særlig udlejningsret for filmværker, før Johan Schlüter stod i Østre Landsret med udsigt til at tabe retssagen mod Erik Viuff Christiansen i og med, at den skulle forelægges for EU-Domstolen, hvor Eriks advokat ville pege på Imerco-sagen. Johan Schlüter havde brug for at skabe en situation, der gjorde de to ens sager forskellige, så han opfandt en særlig lov om krav til samtykke ved udlejning af filmværker. Og først da jeg havde skrevet en kronik om ophavsretslovens § 25, fremsatte kulturministeren forslaget til en sådan lov. Den blev indført i § 23, stk. 3, i 1989, og udlejningsretten blev givet til ophavsmanden.

Regeringen skrev til EU-Domstolen om udlejningsretten (side 336, 4. afsnit):

"I praksis bevirker samtykkekravet, at rettighedshaveren kan opstille visse vilkår som betingelse for tilladelsen. Vilkårene vil ofte være resultatet af en forhandling mellem parterne og vil typisk vedrøre vederlagets størrelse samt den nærmere udmøntning af udnyttelsen."

Det fremgår af tredje afsnit i samme indlæg til EU-Domstolen, at bevisbyrden for, at der er givet det nødvendige samtykke, påhviler den, der ønsker at udnytte det pågældende værk. Det afhænger af en konkret aftalemæssig vurdering, om og i hvilken udstrækning ophavsmanden har givet sit samtykke til udnyttelsen.

Hvem siger, at "visse vilkår" skal være økonomiske? Den nærmere udmøntning af udnyttelsen, som regeringen anførte, kan vel også være kunstnerisk, ikke? Der er ikke tvivl om, at Sydney Pollack aldrig har givet tilladelse til, at *3 Days of the Condor* må udlejes i pan&scan-versionen, så jeg besluttede at undersøge, om Sydney Pollacks udlejningsret var noget værd for ham.

Prøvesagen mod Bogard

200 meter nede ad gaden fra Laserdiskens butik i Aalborg lå en traditionel videoudlejningsforretning, Bogard. Trods Sydney Pollacks udtrykkelige samtykke til mig har Retten i Aalborg forbudt mig at udleje LaserDisc-udgaven af *3 Days of the Condor*, fordi jeg ikke kan dokumentere et samtykke fra FDV. Ida Heide-Jørgensen ville ikke diskutere, om filminstruktørerne eller FDV var ophavsmand. Den debat var overflødig, efter at låne/leje-direktivet havde givet producenterne udlejningsret, mente hun. Det måtte betyde, at producenterne - og dermed FDV, der havde indgået aftaler med producenterne - via direktivet kunne kontrollere udlejningen i Danmark. Og så dømte hun mig jf. direktivet med tilbagevirkende kraft, selvom direktivet ikke omfattede film, der var produceret før 1994!

Domstolene har aldrig taget stilling til filminstruktørernes udlejningsret. Det var et emne, dommerne undgik at forholde sig til, selvom både ophavsretsloven, låne/leje-direktivet og Kulturministeriet i dets skriftlige indlæg til EU-Domstolen var klare om ophavsmandens udlejningsret. Hvad var den ret egentlig værd?

Hvis en person ønskede at leje *3 Days of the Condor*, kunne han få lov til det. Han kunne ganske vist ikke leje den på LaserDisc i Laserdisken, men han kunne gå 200 meter længere ned ad gaden og leje den i Bogard i en pan&scan-version på VHS. Var det lovligt? Var det konkurrenceforvridende?

Jeg havde Sydney Pollacks eget ord for, at han ikke ønskede, at filmen udlejes i pan&scan-versionen, men det var præcis, hvad Bogard gjorde. Var det rimeligt, at jeg ikke måtte udleje filmen, fordi jeg ikke havde producentens tilladelse, og at folk derfor gik til Bogard for at leje filmen, selvom Bogard ikke havde ophavsmandens tilladelse? Jeg mente, at Bogards udlejning var lige så ulovlig som min, men det var kun mig, der var udsat for et fogedforbud mod udlejning.

Den ulige situation stillede Laserdisken ringere i konkurrencen, så jeg søgte at opnå dom for, at Bogards udlejning var ulovlig. Jeg lejede filmen og tog en kopi af den for at dokumentere, at det var en pan&scan-version, og derefter stævnedes jeg Bogard v/Bo Kornum på baggrund af Sydney Pollacks erklæring (side 218), Østre Landsrets dom (side 214), regeringens skriftlige indlæg til EU-Domstolen (side 336) og EU-Domstolens dom i Laserdisken-sagen (side 381). Jeg vedlagde screenshots jf. side 211 for at vise, at Bogard udlejede pan&scan-versionen.

Torben Steffensens argumentation og byrettens dom

Bo Kornum henvendte sig til FDV, og Torben Steffensen førte sagen for ham. Han nedlagde påstand om afvisning, idet han anførte, at sagen ikke vedrørte et aktuelt konkret forhold, men "et hypotetisk og helt generelt anliggende".

For mig havde det været et konkret problem i mange år, at jeg ikke måtte udleje LaserDiscs, mens resten af byens videobutikker udlejede videobånd. Det var ikke spor hypotetisk. Det var rigtigt nok, at jeg ville have retten til at tage stilling til det generelle problem, at det blev forlangt af mig, at jeg skulle dokumentere en tilladelse til udlejning fra producenterne via FDV, mens FDV's forhandlere ikke skulle dokumentere en tilladelse til udlejning fra filminstruktørerne, men hvorfor i alverden må domstolene ikke løse et generelt problem?

Selvfølgerlig handlede det om at få respekteret filminstruktørernes rettigheder. Domstolene havde i samtlige 7-8 år undladt at forholde sig til filminstruktørernes udlejningsret i FDV's retssag mod mig. Jeg havde med Bogard-sagen isoleret den problemstilling. Torben Steffensen gjorde heroverfor gældende, at jeg ikke kunne bruge domstolene til at få afklaret en retsstilling. Hvad i alverden skal vi så bruge domstolene til, tænker jeg uvilkårligt.

Torben Steffensen harcelererede over, at filminstruktørerne i 20 år ikke havde sagt et pip, så hvorfor gøre indsigelse nu? Nu var det sådan set mig, der gjorde indsigelse, men med filminstruktørernes støtte, og det kan selvfølgelig forklares. Filminstruktørerne vil gerne have, at deres film bliver set, og filmene må meget gerne udlejes. Filminstruktørerne ønsker blot også respekt om deres kunstneriske rettigheder. Det var provokerende for dem, at FDV på filminstruktørernes vegne forbød de letterbox-udgaver, de selv foretrak, til fordel for pan&scan-versioner, de hadede. Hvis udlejningsretten ikke konsumeres, ville de selvfølgelig - ligesom producenterne - også udnytte udlejningsretten i forhold til hvert enkelt eksemplar. Det var lige præcis det, de havde gjort gældende for EU-Domstolen (side 348).

Retten skal udtale

Efter bevisførelsen lægger retten til grund, at sagsøgte af Nordisk Film A/S har opnået tilladelse til at udleje det pågældende videogram. Hvorvidt sagsøgte tillige skulle have indhentet tilladelse hos filmens instruktør Sydney Pollack før udlejning af videogrammet og i givet fald, om Sydney Pollack har krav på vederlag ved udlejningen, findes ikke at kunne gøres gældende af sagsøgeren under en retssag mod sagsøgte.

Under hensyn til sagsøgtens påstand vil sagen herefter være at afvise.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Den af sagsøgeren, Laserdisken v/Hans Kristian Pedersen, mod sagsøgte, Bogard v/Bo Kornum, anlagte sag afvises.

Jeg havde også nedlagt påstand om, at Bogard ikke havde opfyldt kravet om at betale vederlag til ophavsmanden for udlejningen. Torben Steffensen anførte, at det ikke vedrørte mig, om Sydney Pollack blev snydt for et eventuelt vederlag.

Havde han en pointe? Jeg mente, at det vedrørte mig, at jeg som den eneste ikke måtte udleje videogrammer i mangel på alle rettighedshavernes tilladelser, mens mine konkurrenter udlejede, selvom de heller ikke havde alle de fornødne tilladelser jf. lovgivningen. Det var en urimelig forskelsbehandling, og den blev ikke mindre af, at Bogard snød ophavsmanden for retten til et vederlag.

Realiteten bag dommen var vel, at byretsdommer Poul Erik Nielsen, der havde fået den varme kartoffel, heller ikke havde lyst til at forholde sig til lovens krav om *ophavsmandens* samtykke. Så han valgte den løsning, der var lettest for ham. Jeg var alligevel “bare” FDV’s offer nr. 500 (eller der omkring).

Katten om den varme grød

Dommernes bemærkelsesværdige undskyldninger for at undgå at forholde sig til problemstillingen var (og er) en kattens dans om den varme grød. Hvor findes den dommer, som ærligt tør sige: “Jeg vil da blæse på, at Danmark anerkender “droit d’auteur”-modellen, og jeg vil blæse på låne/leje-direktivet. Jeg mener, at FDV’s medlemmer er ophavsmænd. Filminstruktøren ævler, og SADF’s begrundelse for at træde ind i Laserdiskens sager som bi-intervenient er noget sludder.”

Sådan tænker de alle sammen, men de er nogle regulære krystere og tør ikke sige det ligeud. De ved godt, at det er forkert, men det er alligevel det resultat, de ønsker, så de pakker afgørelsen ind på alle tænkelige måder. Ida Heide-Jørgensen skjulte sin disrespekt for filminstruktørerne i formuleringen “efter de fremlagte kontrakter og bevisførelsen i øvrigt finder retten det godt gjort, at sagsøgerne har erhvervet sådanne rettigheder med hensyn til distribution af de pågældende filmværker i Danmark, at sagsøgerne er berettiget til at påberåbe sig § 23, stk. 3, i den dagældende ophavsretslov.”

Det gjorde hun, selvom konklusionen ikke var støttet på ét eneste fremlagt dokument, og selvom den stred mod lovens ordlyd, låne/leje-direktivets ordlyd, Kommissionens begrundelse for låne/leje-direktivets artikler om udlejningsret og dets krav om vederlag for udlejning og selvfølgelig den ophavsretlige tradition i form af “droit d’auteur”-modellen, som Danmark offentligt bekender sig til.

Vestre Landsret gemte sig bag en ofte benyttet standardformulering, “og idet det, som appellantens nu har anført, ikke kan føre til andet resultat,” der efterlader enhver, der læser det, som ét stort spørgsmålstegn, fordi det er umuligt at gætte, hvad der måtte være anført, og hvordan retten forholder sig til det. Det er umuligt at vurdere, om det er berettiget, at dommerne når frem til deres konklusioner.

Endelig valgte byretsdommer Poul Erik Nielsen i sagen mod Bogard at undgå at tage stilling til filminstruktørernes rettigheder ved helt at afvise sagen. Han gav øjeblikkeligt Torben Steffensen medhold i anmodningen om særskilt behandling af afvisningspåstanden og undgik således at skulle tage stilling til sagens realitet.

En prøvesag på Sydney Pollacks vegne

Jeg drøftede situationen med Ebbe Preisler fra Danske Filminstruktører (DFI). Alene kunne jeg ikke formå at få dommerne til at forholde sig til ophavsmandens udlejningsret.

Hvad med en retssag, der var anlagt af Sydney Pollack selv? Også i USA var han engageret i kampen for filminstruktørernes kunstneriske rettigheder. Ud over retssagen mod DR havde han afgivet forklaring for kongressen i USA som led i en kampagne mod farvelægning ("colorization") af sort/hvide film.

Sydney Pollack var engageret i the Artists Rights Foundation, der kæmpede for filminstruktørernes ideelle rettigheder og imod, at der blev ændret på filmværkerne. Dette arbejde førte til, at mange amerikanske sort/hvide filmklassikere er beskyttet mod "colorization". Var det utænkeligt, at han også ville lægge navn til et forsøg på at udnytte udlejningsretten til at stille kunstneriske betingelser for at give samtykke til udlejning og ved samme lejlighed udfordre Kulturministeriets tyveri af ophavsmandens "uoverdragelige ret til vederlag"?

Ebbe Preisler støttede idéen om at få Sydney Pollacks autorisation til at føre en retssag for at prøve rækkevidden af ophavsmandens udlejningsret. Det skulle være en principiel prøvesag med et beskedent erstatningskrav på et par kroner, og den ville måske sætte en standard for "et rimeligt vederlag" for udlejning.

Jeg er ikke uddannet advokat, så derfor kunne jeg ikke føre en sådan sag selv. Advokat Per Mogensen, der havde forsøgt at hjælpe Ove Jensen, havde været en god sparringspartner undervejs, og han ville gerne føre sagen, hvis jeg fik Sydney Pollacks fuldmagt. Ebbe Preisler skrev en anbefaling, og den sendte jeg med til Mirage Enterprises til den adresse, der stod på brevpapiret (side 218).

En måneds tid senere kom brevet retur påstemplet "Ubekendt efter adressen". Ebbe Preisler fortalte, at Sydney Pollack ofte befandt sig hos the Artists Rights Foundation, hvor han ville blive hyldet som den næste æreskunstner, så jeg skrev til præsidenten, Elliot Silverstein, og bad ham give brevet til Sydney Pollack.

Dear Sydney Pollack

When you were in Denmark for the court case you met Hans Kristian Pedersen, a very devoted distributor and close friend of both excellent films, their correct distribution and of our association.

In the field of distribution he has been taking out cases for several years, paid for them and carried them through with the most admirable zeal. As you will understand from his enclosed letter he needs your consent and mandate in order to follow up what was already obtained when you were here.

We recommend that you let this happen. Hans Kristian has the most surprising understanding of law and has so far accomplished what no one else could have done.

Danske Filminstruktører til Sydney Pollack, 8. august 2000

Dear Mr. Pedersen

We did receive and review the materials you sent. Since it is not an Artists Rights Foundation issue, we have forwarded the materials to Janine Lorente, the Director of International Relations for the Directors Guild of America. Please feel free to contact her via e-mail at jlorente@dga.org.

The Artists Rights Foundation til Laserdisken, 19. april 2001

Tjørnehækken omkring Sydney Pollack

Amy Brotherton fra the Artists Rights Foundation afviste, at sagen vedrørte ARF. Hun sendte brevet videre til Janine Lorente fra The Director's Guild of America. Som det fremgår af hendes svar, var hun heller ikke i stand til at sætte sig ind i de danske forhold og retssagens formål. Desværre havde ingen af dem pli nok til at give mit brev til Sydney Pollack, så han selv kunne tage stilling til forslaget. Sydney Pollack døde i 2008, og med ham døde reelt også denne prøvesag.

Den beskyttende "tjørnehæk" om Sydney Pollack forhindrede, at almindelige mennesker fik adgang til at fortælle ham om dette forslag, der i værste fald ville skabe PR om filminstruktørernes udlejningsret og i bedste fald ville hjælpe de danske filminstruktører til at få det vederlag, de burde være berettiget til. Skulle der være dommere, der læser dette, er jeg sikker på, at de drager et lettelsens suk over, at det ikke lykkedes mig at finde Sydney Pollack og få hans fuldmagt.

Dear Mr. Pedersen

Yes, I received your very detailed comments on your interpretation of rental rights.

I have to tell you that I have read them, and that it is my position that the issue relates to economic rights in the motion picture by Sydney Pollack. These economic rights belong to a production company which is entitled to license or not material for rental. There may be a problem with the Association of Danish Videodistributors on the one hand and the US company holding the right to the movie on the other hand, if the Danish Association prevents the rental of Laserdiscs while the company or the European distributor has licensed them. It may well be that you should be in touch with the company (US or European) holding the rights to exploit the movie on DVD or on cassette. They may have an interest in opening the Laserdisc market, which is apparently blocked by FDV. So I will not recommend Elliot or Sydney Pollack to be party to a law suit in this area of economic rights, because I do not see, even in Europe, how we may win a case such as this. Moral Rights are of a different nature as they are personal rights belonging to the physical author and cannot be transferred as it is a right reflecting his or her personality. This is why US filmmakers managed to have these Moral Rights recognized to them in spite of their contracts with companies.

The Director's Guild of America til Laserdisken, 28. november 2001